

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مؤسسه آموزش عالی روزبهان غیرانتفاعی غیردولتی

**پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد "M.A."
رشته حقوق گرایش حقوق خصوصی**

**عنوان پایان نامه:
وجه التزام ناشی از دیون پولی در حقوق ایران**

**استاد راهنما:
دکتر امید سلیمانیان**

**نگارنده:
اعظم بوداگی**

**شهریور ماه ۱۳۹۸
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی روزبهان**

تأییدیه هیأت داوران جلسه دفاع از پایان نامه

نام دانشجو: اعظم بوداگی

عنوان پایان نامه: وجه التزام ناشی از دیون پولی در حقوق ایران

تاریخ دفاع: ۱۳۹۸/۰۶/۲۸

رشته: حقوق

گرایش: حقوق خصوصی

ردیف	سمت	نام و نام خانوادگی	مرتبه دانشگاهی	دانشگاه یا مؤسسه	امضا
۱	استاد راهنما	دکتر امید سلیمانیان			
۲	استاد مشاور				
۳	استاد مدعو خارجی	دکتر سید رضا باقری			
۴	استاد مدعو داخلی	دکتر محمود شربتیان			
۵	استاد مدعو داخلی				

معدل نمره ارزشیابی داوران در جلسه دفاعیه:

باسمه تعالی

اینجانب اعظم بوداخی به شماره دانشجویی ۹۶۲۳۱۶۱۰۵۳ دانشجوی رشته حقوق خصوصی مقطع تحصیلی کاشناسی ارشد تأیید می‌نمایم که کلیه‌ی نتایج این پایان‌نامه/رساله حاصل کار اینجانب و بدون هرگونه دخل و تصرف است و موارد نسخه‌برداری شده از آثار دیگران را با ذکر کامل مشخصات منبع ذکر کرده‌ام. در صورت اثبات خلاف مندرجات فوق، به تشخیص دانشگاه مطابق با ضوابط و مقررات حاکم (قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی، ضوابط و مقررات آموزشی، پژوهشی و انضباطی ...) با اینجانب رفتار خواهد شد و حق هرگونه اعتراض در خصوص احقاق حقوق مکتسب و تشخیص و تعیین تخلف و مجازات را از خویش سلب می‌نمایم. در ضمن، مسئولیت هرگونه پاسخگویی به اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی و مراجع ذی‌صلاح (اعم از اداری و قضایی) به عهده‌ی اینجانب خواهد بود و دانشگاه هیچ‌گونه مسئولیتی در این خصوص نخواهد داشت.

نام و نام خانوادگی:

امضا و تاریخ:

مجوز بهره‌برداری از پایان‌نامه

بهره‌برداری از این پایان‌نامه در چهارچوب مقررات کتابخانه و با توجه به محدودیتی که توسط

استاد راهنما به شرح زیر تعیین می‌شود، بلامانع است:

- بهره‌برداری از این پایان‌نامه/ رساله برای همگان بلامانع است.
- بهره‌برداری از این پایان‌نامه/ رساله با اخذ مجوز از استاد راهنما، بلامانع است.
- بهره‌برداری از این پایان‌نامه/ رساله تا تاریخ ممنوع است.

نام استاد یا اساتید راهنما:

تاریخ:

امضاء:

تقدیم به

خدایی که آفرید

جهان را، انسان را، عقل را، علم را، معرفت را، عشق را

و به کسانی که عشقشان را در وجودم دمید.

سپاسگزاری

بر خود لازم می‌دانم که از زحمات تمامی اساتیدی که تا به امروز به بنده علم و معرفت آموخته‌اند علی‌الخصوص استاد ارجمند جناب آقای دکتر امید سلیمانیان که راهنمایی و مشاوره پایان‌نامه حاضر را به عهده داشته‌اند نهایت تشکر و قدردانی را بنمایم.

چکیده

مزایا و معایب اقتصادی و اجتماعی وجه التزام (شرط کیفری) موجب شده است که هنوز پیچیده‌ترین پازل حل نشده‌ی نظریه‌ی اقتصادی حقوق باقی بماند. این معما وقتی دشوارتر می‌شود که وجه التزام در دیون پولی شرط شود و مبلغ آن گزاف باشد. شائبه‌های جدی وجود ربا و تمایل حقوقدانان به عدالت و انصاف و حمایت از مشتریان ضعیف در برابر بانک‌های قوی و جهات شرعی موضوع موجب شده است که بعد از گذشت سی و پنج سال از نظام جمهوری اسلامی هنوز اختلافات فقهی و حقوقی آن باقی بماند. سوء استفاده برخی از بدهکاران عمده از اعتبارات بانکی و انتفاعی بودن طبیعت فعالیت بانکی، از یکسو، و تبعات مالی و اجتماعی سنگین وصول وجه التزام های سنگین که گاه بالغ بر چند برابر اصل دین می‌شود، از سوی دیگر، حل مشکل را ظاهراً لاینحل کرده‌است. این پایان نامه با بررسی مبانی حقوقی و فقهی و اقتصادی اعتبار و عدم اعتبار شرط وجه‌التزام نتیجه می‌گیرد که اصولاً تعیین وجه‌التزام برای دیون پولی و غیر پولی صحیح است، اما، وجه‌التزام‌های گزاف که در واقع عنوان خسارت ندارد و یا از قراین معلوم است که از ابتدا قصد متعاملین آن بوده که امهال در برابر افزایش بدهی باشد باطل است و نظام سیاسی و قضایی کشور باید در جهت حمایت از طرف‌های ضعیف مانند قراردادهای الحاقی بانکی تدابیر ویژه بیندیشد.

کلید واژگان: حقوق بانکی، وجه‌التزام، دین، دیون پولی، ربا.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول : کلیات تحقیق

۱-۱ مقدمه.....	۱۵
۱-۲ بیان مسئله.....	۱۶
۱-۳ اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۱۶
۱-۴ اهداف تحقیق.....	۱۷
۱-۵ سؤالات تحقیق.....	۱۷
۱-۶ فرضیه های تحقیق.....	۱۷
۱-۷ پیشینه تحقیق.....	۱۸
۱-۸ روش تحقیق.....	۱۹
۱-۹ واژه شناسی.....	۱۹

فصل دوم: مبانی نظری تحقیق

۲-۱ تعهدات قراردادی.....	۲۲
۲-۱-۱ مسئولیت قراردادی	۲۲
۲-۱-۲ تعهدات قراردادی و اصله اللزوم.....	۲۳
۲-۱-۳ نحوه ی تعیین مسئولیت و میزان خسارت قراردادی.....	۲۳
۲-۲ وجه التزام در قراردادها.....	۲۶
۲-۳ تعریف وجه التزام و سابقه تاریخی آن.....	۲۶
۲-۴ خصایص شرط وجه التزام.....	۳۳

- ۲-۵ کاربرد وجه التزام..... ۳۵
- ۲-۶ ماهیت حقوقی وجه التزام..... ۳۷
- ۲-۶-۱ وجه التزام مبین وجود خیار شرط است..... ۳۹
- ۲-۶-۲ وجه التزام جریمه عدم انجام تعهد است..... ۴۱
- ۲-۶-۳ وجه التزام، خسارت عدم انجام تعهد است..... ۴۲
- ۲-۷ نحوه تعیین وجه التزام..... ۴۴

فصل سوم: وجه التزام دیون پولی

- ۴-۱ مفهوم دیون پولی..... ۴۸
- ۴-۲ اعتبار وجه التزام در قراردادها ۴۸
- ۴-۲-۱ قراردادهایی که موضوع آن پرداخت وجه نقد است.(دیون پولی)..... ۴۸
- ۴-۲-۱-۱ خسارت تأخیر تأدیه قبل از انقلاب اسلامی..... ۴۸
- ۴-۲-۱-۲ خسارت تأخیر تأدیه پس از انقلاب اسلامی..... ۵۰
- ۴-۲-۱-۳ خسارت تأخیر تأدیه از نگاه حقوقدانان و فقها..... ۵۳
- ۴-۲-۱-۴ نظر برگزیده..... ۵۵
- ۴-۳ مبانی اعتبار وجه التزام در دیون پولی..... ۵۶
- ۴-۳-۱ تخلف از شرط ضمن عقد..... ۵۶
- ۴-۳-۲ تعزیر مالی متخلف..... ۵۸
- ۴-۴ مبانی عدم مشروعیت وجه التزام در دیون پولی..... ۵۸
- ۴-۴-۱ ربوی بودن شرط وجه التزام در دیون پولی..... ۵۸
- ۴-۴-۲ ضمان آور نبودن شرط پرداخت وجه التزام..... ۶۰
- ۴-۵ تفاوت وجه التزام و ربا..... ۶۱
- ۴-۶ آثار و احکام وجه التزام در دیون پولی..... ۶۲

فصل چهارم: شرایط و علل اعتبار وجه التزام

- ۳-۱ اعتبار وجه التزام..... ۷۴
- ۳-۱-۱ شرایط اعتبار وجه التزام..... ۷۴
- ۳-۱-۱-۱ شرایط عمومی..... ۷۴
- ۳-۱-۱-۲ شرایط اختصاصی..... ۷۶
- ۳-۲ مبانی حقوقی و اقتصادی اعتبار وجه التزام..... ۷۷
- ۳-۲-۱ مبانی حقوقی..... ۷۷
- ۳-۲-۱-۱ اصل آزادی قراردادی..... ۷۷
- ۳-۲-۱-۲ اصل لزوم و استحکام قراردادها..... ۷۷
- ۳-۲-۱-۳ توازن قراردادی در قصد مشترک..... ۷۸
- ۳-۲-۲ مبانی اقتصادی..... ۷۸
- ۳-۲-۲-۱ تسهیل اثبات ورود خسارت و مقدار آن..... ۷۸
- ۳-۲-۲-۲ تأمین امنیت قراردادی..... ۷۹
- ۳-۲-۲-۳ امکان پیش بینی آثار نقض قرارداد..... ۷۹
- ۳-۲-۲-۴ تأمین اصل جبران کامل خسارت..... ۸۰
- ۳-۲-۲-۵ گریز از اشتباهات دادرسی..... ۸۰
- ۳-۳ مبانی حقوقی و اقتصادی عدم اعتبار وجه التزام..... ۸۱
- ۳-۴ مطالبه خسارت..... ۸۴
- ۳-۵ تحلیل موقعیت وجه التزام از نظر علمای حقوق در قراردادها..... ۸۸
- ۳-۶ موضع رویه قضایی در قبال وجه التزام..... ۹۲
- ۳-۷ تعدیل و تجزیه وجه التزام..... ۹۵
- ۳-۸ مزایا و معایب وجه التزام..... ۹۹

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادها

- ۵-۱ نتیجه گیری..... ۱۰۶

۵-۲ نتیجه فرضیه ها..... ۱۰۹

۵-۳ پیشنهادها برای فرضیه تحقیق..... ۱۲۰

فهرست

منابع..... ۱۱۵

فصل اول

کلیات تحقیق

۱- مقدمه

در حقوق ایران، بر خلاف حقوق کشورهای اسلامی و عربی، انگلیس و دیگر نظام‌های حقوقی، در خصوص اعتبار وجه‌التزام در قراردادها باید دو دسته از تعهدات: تعهداتی که موضوع مستقیم آن پرداخت وجه نقد (دیون پولی) است و دیگر تعهدات را از یکدیگر متمایز ساخت.

مسئله‌ای که در ابتدا بیان آن ضرورت دارد، این است که در تعهداتی که موضوع مستقیم آن پرداخت وجه نقد است، سخن از خسارت عدم انجام تعهد به میان نمی‌آید، چرا که خسارت بدل انجام تعهد است و در صورتی موضوع حکم قرار می‌گیرد که اصل تعهد قابل اجرا نباشد. در صورتی که در این قبیل تعهدات، متعهد با پرداخت دین خود، بری الذمه می‌شود؛ حال به هر طریقی پرداخت دین ممکن است صورت گیرد؛ از جمله این که طلبکار می‌تواند از راه فروش اموال مدیون به طلب خود برسد و هر چیزی که عاید طلبکار می‌شود در واقع عین طلب اوست نه بدل آن. به بیان دیگر، جبران خسارت عدم انجام تعهد، به طور معمول با پرداخت وجه نقد صورت می‌گیرد و دریافت وجه نقد در واقع وصول به اصل طلب است نه بدل آن. بنابراین، در تعهدات پولی، اجرای اصل تعهد همواره ممکن است، لذا وجه‌التزامی که توسط طرفین در این قبیل تعهدات در نظر گرفته می‌شود، برای تأخیر در انجام تعهد است، پس ماهیت وجه‌التزام در دیون پولی، (خسارت تأخیرتأدیه) است لذا بررسی وجه‌التزام در دیون پولی مستلزم بررسی مشروعیت و یا عدم مشروعیت خسارت تأخیرتأدیه وجه نقد است.

سیر تاریخی خسارت تأخیرتأدیه دیون پولی پس از انقلاب اسلامی نشان می‌دهد که ابتدا، شورای نگهبان در نظریات متعدد خود از جمله در نظریه شماره ۳۸۴۵ مورخ ۱۳۶۴/۴/۱۲ دریافت خسارت تأخیرتأدیه را ربا و خلاف شرع اعلام کرد و مواد ۷۱۹ تا ۷۲۳ قانون آیین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۱۸ را غیر قابل اجرا دانست. سپس، شورای نگهبان در نظریه‌ای دیگر اخذ خسارت تأخیر از برخی دولتهای خارجی را مجاز اعلام کرد. شورای نگهبان در سال ۱۳۶۵ در پاسخ به نامه نخست وزیر وقت در رابطه با خسارت تأخیر وامی که دولت ایران در سال ۱۳۵۳ به دولت فرانسه داده بود و اکنون دولت فرانسه به استناد قوانین ایران از پرداخت آن امتناع می‌کرد اظهار داشت: «مطالبه بهره و خسارت دیرکرد بر مبنای موافقت نامه مورخ بهمن ۱۳۵۳ با کمیساریای انرژی اتمی فرانسه و با ضمانت دولت فرانسه با موازین شرعی و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مغایرت ندارد.» این شورا در سال ۱۳۶۶ این اجازه را به دریافت خسارت از شرکت‌ها و اشخاص خارجی که دریافت ربا را مجاز می‌دانند تسری داد. همچنین، شورای نگهبان، در پاسخ

به سوال بانک مرکزی و طی نامه شماره ۴۰۹۵/هـ به تاریخ ۱۳۶۱/۱۱/۲۸، خسارت تأخیر تأدیه را در قالب شرط ضمن عقد پذیرفت.

۲- بیان مسئله:

مواردی مانند رد ثمن یا پرداخت مال الصلح و غیره، (دین) است، و نه (تعهد)، که شامل انجام دادن یا ندادن کار می‌شود. به عبارت دیگر، تعیین وجه‌التزام در موردی که مورد تعهد وجه نقد است، مستلزم مشروع شناختن رباست.

همچنین در این که آیا وجه‌التزام، کیفر تخلف از انجام تعهد و نوعی مجازات مدنی است که برای متخلف از انجام تعهد در نظر گرفته شده یا این نهاد حقوقی (وجه‌التزام) نوعی جبران خسارات وارده به متعهد له است که از نقض تعهد به او وارد شده، جای بحث و تأمل می‌باشد.

درباره تأثیر وجه‌التزام در قرارداد، نظرات مختلفی وجود دارد و رویه قضایی نیز مختلف و متشتت است؛ به موجب برخی از آرای صادره از بعضی شعب دیوان عالی کشور، متعهد با پرداخت وجه‌التزام، از تعهد خود بری می‌شود و متعهدله حق الزام وی به انجام تعهد را ندارد، در حالی که به موجب آرای صادره از بعضی دیگر از شعب دیوان عالی کشور، متعهدله مخیر در مطالبه وجه‌التزام یا الزام متعهد به اجرای اصل تعهد است.

۳- اهمیت و ضرورت تحقیق

در این تحقیق وجه‌التزام در دیون پولی ضمن بیان و بررسی این پژوهش در صدد است با تحلیل مختصر مبانی حقوقی و اقتصادی تایید کننده و نفی کننده وجه‌التزام به نحو کلی، مبانی مشروعیت و عدم مشروعیت وجه‌التزام برای دیون پولی را بررسی کند و در نهایت با لحاظ مبانی حقوقی و اقتصادی و اجتماعی به نتیجه برسد.

اهمیت این موضوع در آن است هر چند قانون مدنی ایران در ماده ۲۳۰ خود اعتبار شرط کیفری یا وجه‌التزام را پذیرفته است، لیکن هنوز بحث‌های حقوقی در مورد کارایی شرط تعیین خسارت مقطوع برای نقض عهد و امکان تعدیل آن توسط دادگاه‌ها و به ویژه اعتبار شرعی تعیین وجه‌التزام برای دیون وجه نقد و شائبه‌ی ربا بودن آن پایان نیافته‌است. این موضوع وقتی از حیث حقوقی و اجتماعی و اقتصادی اهمیت بیشتر می‌یابد که مبالغ گزافی به عنوان وجه‌التزام تعیین شود و به نحو تصاعدی افزایش یابد و بانک‌ها با استفاده از نفوذ اقتصادی خود با انعقاد قراردادهای الحاقی

شروط کیفری گزاف را به مشتریان درمانده و مضطر تحمیل کنند و ورشکستگی وام گیرندگان و بحران های اقتصادی و اجتماعی را دامن بزنند. به ویژه ، بانکها متهم شوند با وجود در اختیار داشتن وثیقه های مالی و امکان استیفا طلب از محل آن ، با هدف وصول وجه التزام های گزاف و تصاعدی ، از حق عینی تبعی خود استفاده نکنند.

۴-۱ اهداف تحقیق

- این تحقیق به دنبال وصول به اهدافی است که به آن‌ها اشاره می شود:

(۱) موضوعات قابل بررسی در وجه التزام مانند: سابقه وجه التزام ، ماهیت و کاربرد آن، نحوه تعیین خسارت و...

(۲) بررسی مبانی مشروعیت و عدم مشروعیت وجه التزام از لحاظ اقتصادی و حقوقی

(۳) تفاوت وجه التزام و ربا

(۴) تعیین مبانی حقوقی و اقتصادی تأیید کننده و نفی کننده وجه التزام.

۵-۱ سوالات تحقیق

(۱) آیا وجه التزام دیون پولی در نظام حقوقی ایران معتبر است؟

(۲) آیا وجه التزام دیون پولی در نظام حقوقی ایران دارای مشروعیت است؟

(۳) آیا متعهدله می تواند به جای مطالبه وجه التزام، اجرای اصل تعهد را بخواهد؟

۶-۱ فرضیه های تحقیق

(۱) به نظر می رسد مواردی مانند ردّ ثمن یا پرداخت مال الصلح و غیره، (دین) است، و نه (تعهد)، که شامل انجام دادن یا ندادن کار می شود.

(۲) فقها متفق القولند که تأخیر ثمن حال یا سر رسید شده و تأجیل آن‌ها در برابر افزودن به مبلغ دین حرام و باطل است.

(۳) به نظر می رسد امکان مطالبه توأم تعهد اصلی و شرط وجه التزامی که برای تأخیر در اجرای آن مقرر شده وجود دارد.

۷-۱ پیشینه تحقیق

در حقوق موضوعه مطروحه وجه التزام دیون پولی در حقوق ایران مطرح گردیده است. که از جمله این مباحث در مقاله‌ای بدین شرح می‌باشد:

نویسنده در این مقاله می‌گوید: در قراردادهای آتی یکسان، طرفین قرارداد، سپرده اولیه به عنوان «وجه التزام» به کارگزار بورس، می‌پردازد که در صورت نکول هر یک به عنوان جبران ضرر وارده به طرف مقابل به وی پرداخت شود. در واقع طرفین چنانچه یکی از آنها از اجرای تعهدات امتناع کرد یا انجام تعهد را به تأخیر انداخت، طرف متخلف ملتزم خواهد بود که وجهی را که قبلاً به آن توافق کردند را به عنوان جبران خسارت بپردازد. وجه التزام علاوه بر اینکه جنبه خسارتی دارد، جنبه تضمینی و تنبیهی نیز دارد و مانند سایر شروط یک تعهد تبعی و فرعی است.^۱

همچنین در این مقاله به یک نمونه از آرای اصراری هیأت عمومی دیوان عالی کشور پرداخته می‌شود. در یک رأی از هیأت دیوان عالی کشور که مشروح آن در کتاب توجیه و نقد رویه قضایی آمده است. که بالاخره در این رأی هیأت عمومی اعتقاد دارند که علاوه بر وجه التزام، اصل تعهد نیز قابل مطالبه می‌باشد که رأی مذکور بیان می‌دارد: (نظر به این که طبق قول نامه مستند دعوی فرجام خوانده صریحاً تعهد به حضور در دفتر و تنظیم سند رسمی انتقال نسبت به مساحت یک صد هزار متر مشروحه در قرارداد نموده و تفکیک زمین مزبور بر طبق درخواست فروشنده با حضور نماینده و مهندس ثبت اسناد انجام قطعه مزبور به تصرف خریدار داده شده و در صورت مجلس تفکیکی که فتوکپی آن ضمیمه است به درخواست دفتر تهران از طرف اداره ثبت کرج به دفتر مزبور فرستاده شده، مسلم است که منظور طرفین از وجه التزام تحکیم قرارداد و تأکید در اجرای آن و تعهد فروشنده به حضور در دفتر اسناد رسمی و تنظیم سند انتقال بوده است. بنابراین نظر دادگاه به اینکه ضمانت اجرایی تعهد مزبور صرفاً پرداخت وجه التزام است و موردی برای الزام وی به انجام انتقال رسمی نمی‌باشد برخلاف قصد و نیت طرفین قرارداد و مندرجات پرونده بوده و مخدوش شده است، لذا دادنامه فرجام خواسته مستند به ماده ۵۵۹ قانون آئین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۱۸ فقط نسبت به محکومیت فرجام خواه (خریدار) در مورد الزام فروشنده به تنظیم سند رسمی انتقال به اکثریت آراء نقض و رسیدگی مجدد در این قسمت به شعبه‌ی دیگری از دادگاه استان مرکز محول می‌گردد.^۲

^۲. صابری، نوروز؛ بررسی فقهی وجه التزام در قراردادهای آتی یکسان، مجله: فقه اقتصادی، شماره ۵، زمستان ۱۳۹۵.

۸-۱ روش تحقیق

روش تحقیق، روش توصیفی- اسنادی می‌باشد که با کمک گرفتن از منابع کتابخانه‌ای، منابع اینترنتی و... پس از گردآوری اطلاعات به تجزیه و تحلیل آنها پرداخته می‌شود و مراحل تحقیق بدین نحو است که با کمک گرفتن از منابع موجود به جمع‌آوری مطالبی که قابلیت استفاده دارند اقدام می‌شود و سپس مطالب مورد نیاز از میان آنها استخراج می‌شود و بعد از آن با سازماندهی عناوین و فهرست موضوعات در قالب بخش‌ها یا فصول و زیر مجموعه‌های آنها به صورت مبحث، گفتار، بند و... که بر اساس این فیش برداری انجام می‌گیرد، مطالب و موضوعات مستخرج پس از تجزیه و تحلیل تحت فصل یا بخشی که بیشتر با آن مرتبط است قرار می‌گیرد و در نهایت پس از تکمیل این فرآیند به صورت دقیق و آگاهانه، نتایج، راهکارها و پیشنهادات لازم قابل برداشت می‌باشد.

بر اساس روش تحقیق کتابخانه‌ای، برای جمع‌آوری اطلاعات بعد از مآخذ شناسی و گردآوری منابع، از ابزارهای فیش و فرم‌های مربوط به نکته برداری استفاده شده‌است. بدین صورت که بعد از مآخذیابی کتب، مجلات و اسناد مربوط به موضوع، فهرست موقت از مطالب مورد نیاز را تهیه و سپس با آماده سازی فیش‌ها، مرحله فیش برداری شروع و مطالب با استفاده از تکنیک مآخذگذاری به روش علمی تنظیم شده‌است.

۹-۱ واژه شناسی

دین

الف- تعهدی که بر ذمه‌ی شخصی به نفع کسی وجود دارد از حیث انتساب آن به بستانکار، طلب نامیده می‌شود و از حیث نسبتی که با بدهکار دارد دین یا بدهی نام دارد. قرض اخص از دین است. گاهی لفظ دین را به جای قرض به کار می‌برند از باب ذکر عام و اراده‌ی خاص.

ب) دینی که موضوع آن پرداخت مبلغی وجه باشد.

دیون پولی

تعهد پولی، تعهدی است که موضوع آن پول رایج کشور باشد.

وجه‌التزام

مبلغی که طرفین قرارداد پیش از وقوع خسارت ناشی از عدم اجراء قرارداد یا تأخیر اجرای آن، به موجب توافق (خواه ضمن آن قرارداد اصلی باشد خواه به موجب موافقت مستقل ولی در این صورت باید پیش از بروز تخلف متعهد از تعهد باشد) معین کنند. ماهیت وجه‌التزام ماهیت خسارت است خسارتی که به توافق طرفین قبلاً معین شده است به همین جهت جمع بین اخذ خسارت و انجام تعهد ممنوع و از اغلاط مشهور است مگر اینکه خسارت برای تأخیر انجام تعهد باشد که باید علاوه بر دادن خسارت تعهد را هم انجام دهد.

ربا

(فقه) بیع جنس به هم جنس (مانند گندم به گندم) در مکیل و موزون به شرط اضافه گرفتن و یا قرض دادن به شرط اضافه ستدن. بیع مذکور را بیع ربوی و قرض مذکور را قرض ربوی گویند.

قرارداد

(مدنی) در فارسی کنونی به معنی عقد به کار می رود. در این صورت اختصاص به عقودی که اثر مستقیم آن ها تعهد است، ندارد. در حالی که ماده ۱۸۳ قانون مدنی تعریف نارسایی از عقد کرده و آن را اختصاص به عقودی داده که اثر مستقیم آنها تعهد است بطور مثال عقود مجانی و تملیکی را شامل نمی شود.

قرارداد الحاقی

عقود الحاقی به قراردادهایی می‌گوییم که در آن یکی از طرفین تمام شرایط و جزئیات را مشخص می‌کند و طرف دیگر فقط پیوستن خود را به قرارداد اعلام می‌کند.

فصل دوم

مبانی نظری تحقیق

۲-۱ تعهدات قراردادی